

Téma 4: Demokracie a geografie voleb

1.

**VOLEBNÍ SYSTÉMY A POLITICKÝ KONFLIKT V PROSTORU
(KLASIFIKACE VOLEBNÍCH SYSTÉMŮ. JEJICH GEOGRAFICKÉ
IMPLIKACE A POLITICKÉ SOUVISLOSTI)**

Tomáš Kostecký

Obsah:

Na úvod autor rozebírá, co vlastně znamená slovo demokracie. Snaží se vymezit tento pojem na základě různých teorií a uvažuje nad tím jak definovat další pojem – vládu lidu, která přímo vyplývá z demokracie. V první kapitole se potom autor věnuje volebnímu systému většinovému a poměrnému a seznamuje čtenáře s jejich fungováním. Tyto dva systémy se liší jednak tím, jak se volební výsledky promítnou do složení volených orgánů, ale i pohledem na to k čemu mají volby sloužit. Tyto systémy většinou neexistují v čisté formě, ale většina volebních systémů stojí někde mezi těmito dvěma typy. Volební systém většinového typu pak můžeme dále dělit dle způsobu jakým se rozhoduje, který z kandidátů získal největší podporu na systémy pluralitní a systémy absolutní většiny. Pluralitní systém je typický pro anglosaské země a zde platí pravidlo, že mandát získává ten, kdo má v daném obvodu nejvíce hlasů bez ohledu na to, kolik procent voličů ho volilo. U absolutního systému získá mandát jen ten kdo má nadpoloviční většinu hlasů a voleb se musí účastnit maximálně dva kandidáti. V případě absolutního systému potom jde buď o volby dvojkolové nebo se používá tzv. alternativního hlasu“. Jsou zde zmiňovány i vícemandátové formy většinového systému, které se např. aplikují v USA. Dále se autor zmiňuje o jednotlivých typech poměrného volebního systému. Jeho zvláštním typem je „single-transferable vote“ – představuje přechodný typ mezi dvěma výše zmíněnými systémy. V poměrném volebním systému se také užívají stranické kandidátky.

V druhé části textu se dále hovoří o výhodách a nevýhodách obou typů volebního systému. Příkladem výhod většinového systému může být: srozumitelnost systému pro voliče, možnost odvolat poslance voliči, omezení vlivu politických stran, potlačování extrémistických stran aj. Poměrný systém má naopak jiné výhody: složení parlamentu se blíží volebním výsledkům, všechny hlasy voličů jsou důležité, zajišťuje zastoupení i menších stran v parlamentu, odstraňuje manipulaci s volebními obvody aj. Následující podkapitola se věnuje vymezování volebních obvodů. Mluví se zde o manipulacích s volebními obvody – např. vymezování nestejně velkých volebních obvodů a dále vymezení obvodů tak, že při přepočtu získaných hlasů na mandáty, je zvýhodněna jedna strana oproti jiným. Vymezování obvodů se dále dá rozdělit na několik typu: ústavní kritéria pro vymezování obvodů, politicko-geografická kritéria a politická kritéria.

V poslední kapitole jsou rozebírány jednotlivé volební systémy ve střední Evropě v 90. letech (v Polsku, Maďarsku, Česku a Slovensku).

Komentář:

Tento článek byl velice zdařilým pokusem seznámit čtenáře s pojmy jako jsou demokracie, vláda lidu a dále osvětlit čtenáři, jak fungují volební systémy v jednotlivých zemích. Jaké vůbec mají jednotlivé typy těchto systémů výhody a nevýhody, což si myslím, že čtenáři, který se příliš neorientuje ve volebních systémech, pomůže si udělat alespoň zjednodušený názor na správnost výběru těchto systémů v jednotlivých zemích. Článek byl tedy velice zajímavý, přehledný a myslím i objektivní (byl to více faktografický článek, kde autor spíše poskytuje výčet termínů, než by uváděl svůj vlastní názor) a pokud se čtenář zajímá o tuto problematiku, potom je pro něj velice přínosným přehledem volebních systémů a jejich fungování. Líbí se mi, že autor vždy uvádí i příklady fungování jednotlivých volebních systémů v různých zemích. Osobně se touto problematikou nezabývám, ale článek byl pro mě zajímavý - především bylo zajímavé se seznámit s výhodami a nevýhodami jednotlivých typů volebních systémů a také kritéria pro vymezování obvodů. Neméně zajímavý byl výčet vzniku fungování jednotlivých systémů ve střední Evropě po roce 1989. Dále se zde dozvíme, proč politické strany upřednostňují konkrétní volební systém a jak mohou manipulovat s volebními obvody pro svůj vlastní prospěch. Na závěr se čtenář může zamyslet nad tím, že volební systém je vlastně výsledkem politických konfliktů, kdy se každá strana snaží o co největší výhody právě pro ni samotnou.

Otázky:

Který z výše zmíněných politických systémů považujete za výhodnější?

Kdo v ČR má možnost měnit a vymezovat volební obvody?

Jak se liší volební systém na Slovensku a v ČR?

2.

STABILITA REGIONÁLNÍ PODPORY TRADIČNÍCH POLITICKÝCH STRAN V ČESKÝCH ZEMÍCH (1920-1990)

Petr Jehlička, Luděk Sýkora

Obsah:

Tento článek se snaží dokázat, že v českých zemích existuje stabilita specifického kulturního a společenského prostředí, kterou nenarušilo ani několik let nedemokratického režimu. Tato stabilita ovlivňuje neustále politickou orientaci obyvatel státu.

Analýza se snaží nalézt vztah mezi výsledky voleb do Federálního shromáždění v roce 1990 a volbami do poslanecké sněmovny Národního shromáždění v letech 1920-1946. Bylo analyzováno šest voleb v letech – 1920, 1925, 1929, 1935, 1946 a 1990. Analýza srovnává volební podporu čtyř politických stran, které se zúčastnily všech zmíněných voleb (s výjimkou komunistické strany, která vznikla až v roce 1921) - Československá strana lidová, Československá sociální demokracie, Československá strana socialistická a komunistická strana Československa. Základními územními jednotkami, které byly vybrány pro tuto analýzu jsou soudní okresy (pro volby 1920-1946) a okresy (1990). K analýze územní volební podpory autoři využili ukazatele míry územní koncentrace a míry volební úspěšnosti.

Závěrem lze konstatovat, že se téměř potvrdila územní stabilita preference politických stran. Za územně nejstabilnější lze považovat Československou stranu lidovou. Podpora socialistické strany je i nadále v Podkrkonoší, ale projevují se zde silněji tendence koncentrace voličů do velkých měst. Levicové strany jsou voleny v oblastech bez vyznání. Komunistická strana se na počátku 90. let vyznačovala poměrně velkou nerovnoměrností v rozmístění svých voličů. Nejnižší podporu měla KSČ ve velkých městech a v hustě osídlených okresech.

Komentář:

Tato analýza byla velice zajímavým pohledem na geografii voleb. Bylo poměrně zajímavé sledovat územní stabilitu podpory vybraných politických stran. Podpora určité politické strany v daném regionu je zcela jistě historicky, geograficky a kulturně podmíněna. Na daném území si obyvatelé většinou vytvářejí určité vazby s konkrétními stále stejnými politickými stranami. Tento fakt by mohl ovlivnit snad jen pokles účasti obyvatel ve volbách či jiné faktory. Znalost volebních preferencí v určitém regionu je zcela jistě prospěšná také pro politické strany, které mohou přizpůsobit tímto svoje kampaně v daném území.

Otázky:

Myslíte si, že i dnes nadále přetrvává územní stabilita politických preferencí?

Má vliv na stabilitu preferencí politických stran nižší účast voličů ve volbách?

Jaké socioekonomické charakteristiky ovlivňuje volební preference v určitém území?